

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

**ПРАВО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни вільного вибору студента
підготовки студентів освітнього ступеня магістр
Спеціальність 081 Право**

04 Спеціалізація: Екологічне та природоресурсне право

Розроблено та внесено: Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Розробник програми: Данилюк Леся Романівна – асистент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, кандидат юридичних наук

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою Радою Навчально-наукового Юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «23» травня 2017 р., протокол № 7

ВСТУП

Право навколишнього середовища Європейського Союзу – порівняно нова галузь європейського права, яка динамічно розвивається усі останні роки під впливом міжнародно-правових процесів, особливо глобального масштабу. З іншого боку такий її розвиток має безпосередній вплив на сучасне міжнародне право навколишнього середовища та національне право усіх європейських держав, включаючи Україну.

Європейське право виникло внаслідок активного розвитку інтеграційних процесів на європейському континенті, які привели до створення Європейського союзу – потужного об'єднання держав-членів, що не має аналогів у світі. Європейське право має особливі джерела права, процес нормотворчості та правозастосування, інституційний механізм і механізм за дотриманням норм.

Незважаючи на наявність рис як національного права, так і міжнародного, європейське право є особливою самостійною системою права.

Під правом навколишнього середовища Європейського Союзу слід розуміти сукупність норм і принципів європейського права, що регулюють відносини між його суб'єктами з питань, які стосуються навколишнього середовища.

Джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу включають норми первинного права, норми вторинного права, прецедентне право, міжнародні договори чи так зване третинне або додаткове право. Усі джерела європейського права пов'язані ієрархічною системою, в якій вищою юридичною силою наділені джерела первинного права. На основі первинного права органи Європейського Союзу приймають норми вторинного права. Відносно самостійними групами є норми прецедентного права та міжнародні договори.

Основними принципами права навколишнього середовища Європейського Союзу є такі як: попередження, перестороги, відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу, «забруднювач платить».

Програма вивчення навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 081 Право.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є норми права навколишнього середовища Європейського Союзу, які регулюють відносини між його суб'єктами з питань, які стосуються навколишнього середовища.

Міждисциплінарні зв'язки: для успішного вивчення даної навчальної дисципліни студентам необхідні знання з курсів загальної теорії права, міжнародного, екологічного, конституційного, земельного, адміністративного та інших галузей права.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Змістовий модуль 1. Загальна частина.
2. Змістовий модуль 2. Особлива частина.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» є: продемонструвати та довести студентам зростаючу роль права навколишнього середовища ЄС на сучасному етапі розвитку країни; акцентувати їхню увагу на важливості правових інститутів цієї галузі права; ознайомити їх з найбільш проблемними теоретичними та практичними питаннями, що виникають в процесі охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів; представити їм норми права, які регулюють відносини, пов'язані з охороною навколишнього середовища ЄС і збереженням його окремих компонентів; показати значення вказаних норм та їх цінність для людства на шляху до сталого розвитку.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» є: сприяти глибокому засвоєнню студентами нормативно-правових актів, які регулюють відносини пов'язані з охороною навколишнього середовища ЄС і збереженням його окремих компонентів; розвинути у них навички працювати з відповідними документами; навчити їх вмінню застосовувати здобуті теоретичні положення в практичній діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права;
- предмет і структуру права навколишнього середовища Європейського Союзу;
- джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу;
- принципи права навколишнього середовища Європейського Союзу;
- роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища Європейського Союзу;
- засади щодо збереження та охорони біологічного різноманіття у праві навколишнього середовища Європейського Союзу;
- підходи до правового регулювання у галузі попередження зміни клімату в рамках Європейського Союзу;
- позиції щодо правового регулювання поводження з відходами у рамках Європейського Союзу;
- правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища.

вміти:

- орієнтуватися у системі нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів;
- правильно тлумачити і застосовувати норми, вміщені у відповідних нормативно-правових актах;
- ефективно використовувати відповідні норми у змодельованих ситуаціях;
- аналізувати підходи до регулювання відносини у сфері охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів;
- узагальнювати законодавчі акти та вивчений матеріал;
- досліджувати міжнародну та вітчизняну практику охорони навколишнього середовища і збереження його окремих компонентів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

Тема 1. Формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права

Поняття та місце європейського права навколишнього середовища в системі європейського права. Розвиток європейського права навколишнього середовища.

Тема 2. Предмет і структура права навколишнього середовища Європейського Союзу

Компетенція Європейського Союзу у галузі охорони навколишнього середовища. Предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища.

Тема 3. Джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу

Установчі договори як джерело європейського права навколишнього середовища. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Рішення суду ЄС як джерело європейського права навколишнього середовища. Міжнародні договори ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

Тема 4. Принципи права навколишнього середовища Європейського Союзу

Загальні принципи права ЄС і навколишнє середовище. Принципи європейського права навколишнього середовища.

Тема 5. Роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища

Європейського Союзу

Функції органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.
Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

Змістовий модуль 2. Особлива частина.

Тема 6. Збереження та охорона біологічного різноманіття у праві навколишнього середовища Європейського Союзу

Концепція біологічного різноманіття у міжнародному та європейському праві. Збереження й охорона флори та фауни і природних середовищ існування у законодавстві ЄС. Правове регулювання торгівлі видами дикої флори та фауни у рамках ЄС. Охорона біологічного різноманіття від негативного впливу генетично модифікованих організмів (ГМО).

Тема 7. Правове регулювання у галузі попередження зміни клімату в рамках Європейського Союзу

Стратегія Європейського Союзу зі зміни клімату. Законодавство ЄС у сфері зменшення викидів парникових. Правове регулювання торгівлі квотами у європейському праві. Альтернативні види енергії як засіб попередження зміни клімату.

Тема 8. Правове регулювання поводження з відходами у рамках Європейського Союзу

Загальна характеристика законодавства ЄС у сфері поводження з відходами. Основні положення правового регулювання поводження з відходами. Правове регулювання операцій поводження з відходами. Правове регулювання поводження з окремими видами відходів .

Тема 9. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища

Співпраця України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

3. Рекомендована література

Базова

1. Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.
2. Екологічне право України : навч. посіб. / Н.Р.Кобецька. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.
3. Комарницький В. М., Шевченко В. І., Єлькін С. В. Екологічне право: Навчальний посібник. – 3-є вид. Центр навчальної літератури, К.: 2006. – 224 с.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.
5. Європейське право навколишнього природного середовища :

навчальний посібник / За ред. М. М. Микієвича, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякової – Львів, 2004. – 256 с.

6. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. – 336 с.

Допоміжна

1. Договір про заснування Європейського Співтовариства.
2. Рішення № 1600/2002/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 22 липня 2002 року щодо Шостої програми дій Співтовариства у сфері навколишнього середовища.
3. Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. (зі змінами, внесеними Директивою 97/11/ЄС від 3 березня 1997 р.) щодо оцінки впливу деяких державних і приватних проектів на навколишнє середовище.
4. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27 червня 2001 року стосовно оцінки впливу деяких планів і програм на навколишнє середовище.
5. Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 року про доступ громадськості до екологічної інформації, яка замінює Директиву Ради 90/313/ЄЕС.
6. Директива Ради 96/61/ЄС щодо всеохоплюючого запобігання і контролю забруднень від 24 вересня 1996 року.
7. Директива 2001/81/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2001 року щодо національних граничних величин викидів деяких забруднювачів атмосфери.
8. Директива Ради 93/76/ЄЕС спрямована на обмеження викидів вуглекислого газу шляхом підвищення ефективності використання енергії (SAVE) від 13 вересня 1993 року.
9. Директива Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів.
10. Директива Ради 92/3/Євратом про нагляд та контроль за перевезеннями радіоактивних відходів між державами-членами до Співтовариства та із нього від 3 лютого 1992 року.
11. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про збереження природних середовищ існування і дикої фауни та флори.
12. Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1946/2003 від 15 липня 2003 року про транскордонне перевезення генетично модифікованих організмів.
13. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС 16 червня 1994 року.
14. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України.
15. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.

Підручники, додаткова література

1. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.

2. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони наколишнього середовища. – Львів, 2004. – 192 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка – <http://lib.if.ua/>

3. Наукова бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – <http://lib.ru.if.ua>

4. Сайт Міністерства екології та природних ресурсів України – <http://www.menr.gov.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: комплекти завдань для семінарських занять, пакети тестових завдань, індивідуальні завдання до окремих тем, варіанти завдань до модульних контрольних робіт, завдання для заліку, пакети комплексних контрольних робіт.